

Toetsbeleid

september 2019

Inhoud

1.	Inleiding.....	3
2.	De uitgangspunten.....	3
3.	De visie op toetsen.....	3
	3.1 Formatieve evaluatie.....	4
	3.2 Summatieve evaluatie.....	4
4.	Kwaliteit van de toetsen	5
5.	Rollen	5
	5.1 De rol van de leerling	5
	5.2 De rol van de docent.....	6
	5.3 De rol van de sectie	6
	5.4 De rol van de leerlingcoördinator (bovenbouw).....	6
	5.5 De rol van de mentor.....	6
6.	Aantal toetsen.....	6

1. Inleiding

Voor je ligt het toetsbeleid van Stad & Esch. De noodzaak om te komen tot een goed toetsbeleid komt voort vanuit ontwikkelingen in twee richtingen:

1. Er wordt heel veel getoetst, met name in de onderbouw. Uit onderzoek blijkt dat toetsen voor cijfers niet motiverend werkt, de leerling het eigenaarschap van zijn leren afneemt (hij werkt alleen nog maar voor een cijfer) en dat het bovendien veel tijd kost. Tijd waarin niet wordt geleerd.
2. Bij het onderzoek naar de kwaliteit van ons PTA blijkt dat (ook) in de bovenbouw zeer verschillend wordt omgegaan met toetsen, zowel wat betreft aantal als wat betreft de omvang van de toets. Het lijkt goed om hier meer eenduidigheid in aan te brengen.

Om tot een goed toets beleid te komen hebben we de leerlingen in een gesprek bevestigd op hun mening over toetsen: aantal, duur, kwaliteit enz. Daarna hebben we een vragenlijst onder docenten uitgezet. De resultaten van beide hebben we verwerkt in het voorliggende toetsbeleid.

Naast leerlingen en docenten zijn de ouders een belangrijke partner. We willen de rol van de ouders als volgt omschrijven:

'Betrokkenheid van ouders bij het leren van hun kind werkt motiverend. Samenwerking tussen leerling, ouders en Stad & Esch is een belangrijke voorwaarde voor succes. Leerling, school en ouders krijgen ieder de ruimte om hun bijdrage te leveren. Iedereen wordt gehoord. Doel is om tot onderling vertrouwen en begrip te komen en van daaruit concrete invulling te geven aan leidende en verbindende motief, nl: het streven naar optimale resultaten voor de leerling vanuit persoonlijk leiderschap. Dit alles natuurlijk binnen het kader van de wet.'

Dit toetsbeleid staat niet los van andere ontwikkelingen in de school zoals gepersonaliseerd leren, zichtbaar leren en de onderwijstransities, en het is daarom noodzakelijk dat dit beleid jaarlijks wordt geëvalueerd. Het kan gezien worden als een 'work in progress' stuk.

2. De uitgangspunten

1. De uitslag van de toets moet een beeld geven van het ontwikkelingsniveau wat betreft kennis, vaardigheden en inzicht.
2. Het moet de leerling duidelijk zijn wat er van hem wordt verwacht bij het leren van een toets (de doelen moeten helder zijn).
3. De toets moet aansluiten op de lessen. Die dienen als voorbereiding op de toets.
4. De toetsen geven tijdig zicht op bevordering en/of kans op slagen van de leerling.
5. De toetsen zijn een onderdeel van het leerproces en daarom worden ze in de lessen voorbereid (feed forward) en na de (formatieve) evaluatie nabesproken (feedback).

3. De visie op toetsen

Soms lijkt het alsof het toetsen een doel op zich is geworden. De toets als onderdeel van het leerproces, waarbij de leerling zowel van de feedback als van de feed forward heel veel kan leren, lijkt soms heel ver weg! We hebben het geven van een cijfer zo belangrijk gemaakt dat langzaam de leerling alleen nog werkt voor een cijfer. Het eigenaarschap, dat we zo graag terug willen leggen bij de leerlingen, lijkt hierdoor verder weg dan ooit. Belangrijk is dus voor zowel docenten als leerlingen te beseffen dat een toets er is om informatie te geven over de stand van zaken in het leerproces. Pas op het allerlaatst, als alle mogelijkheden om goed te leren zijn benut, gaan we over op het toetsen voor een cijfer.

In het leerproces heeft de leerling te maken met twee vormen van toetsing:

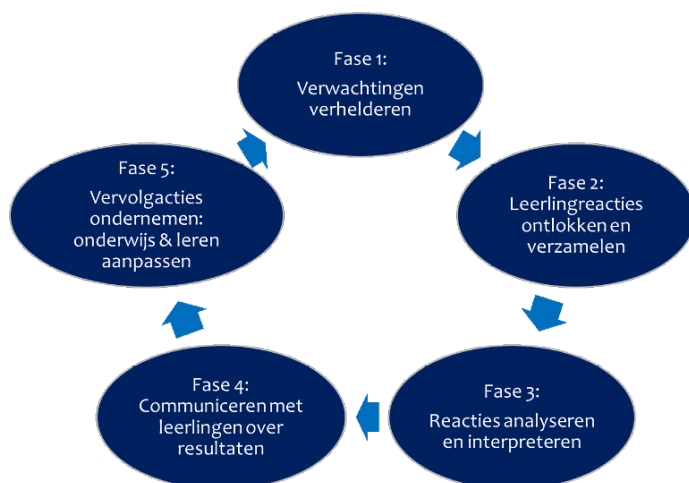
1. Formatieve evaluatie
2. Summatieve toetsing

3.1 Formatieve evaluatie

De formatieve evaluatie van de lesstof is vooral bedoeld om inzicht te krijgen in waar de leerling staat op de weg naar het vooraf gestelde doel. Inzicht voor de docent, maar vooral ook voor de leerling zelf. Als we toe willen naar 'eigenaarschap' bij de leerling, dan is de feed up, feedback en feed forward (*Dylan William, 2005*), waaruit formatief evalueren bestaat, essentieel.

Feed up : **Waar ga ik naartoe (concreet leerdoel)?**
Feedback : **Waar sta ik nu?**
Feed forward : **Hoe gaan we nu verder?**

Momenten van formatieve evaluatie kunnen in iedere les, zelfs meerdere keren, voorkomen. Dit zijn korte, effectieve leeractiviteiten die de leerling inzicht geven in waar ze in hun leerproces staan. Ook de docent moet middels deze leeractiviteiten (idealiter) in een oogopslag kunnen zien waar zijn leerlingen staan in het proces. Op basis van analyse van resultaten kan de docent zijn onderwijs (opnieuw) vormgeven en differentiëren. Het formatief evalueren kan volgens de volgende cyclus in de les terugkomen:

FE Cyclus - Gulikers & Baartman (2017)

Wanneer formatieve evaluatie succesvol ingezet wordt, zouden zowel de leerling als de docent een indicatie moeten hebben van hoe de summatieve toets gaat verlopen, wanneer deze inderdaad aansluit bij de leerdoelen.

3.2 Summatieve evaluatie

Onder summatieve toetsing verstaan we alle vormen van toetsing (zowel schriftelijk als mondeling) waar de leerling een cijfer voor krijgt. Aan het einde van het leerproces voor bepaalde leerdoelen gaan we meten waar de leerling staat en geven we daarvoor een cijfer. Zo wordt een deel van de leerstof afgerond. We houden vast ook aan deze vorm van toetsing, omdat het een door de samenleving gevraagde verantwoording is van de prestaties van de leerling. Door het cijfer weten ouders en leerling 'dit is wat ik (mijn kind) heb gepresteerd op dit onderdeel'. Uiteindelijk zal de leerling ook de ultieme summatieve toets

moeten maken: het examen. Het op regelmatige basis cijfers blijven geven, lijkt hiermee goed in de pas te lopen.

De summatieve toets komt altijd verwacht en is altijd de afsluiting van het leerproces. Voor die tijd wordt de leerling formatief getoetst, zodat hij met de feedback nog verder kan komen in zijn ontwikkeling.

In deze benadering kan een toets dus nooit een poging zijn de leerling te dwingen 'aan het werk te gaan' en kan er nooit een '1' gegeven worden voor niet gemaakte toetsen en opdrachten.

4. Kwaliteit van de toetsen

Voor het bepalen van de kwaliteit van toetsing zijn erg veel variabelen die per vak ook nog eens van elkaar verschillen. Uit literatuur blijkt dat er toch een aantal onderdelen zijn die voor goede kwaliteit van toetsing erg belangrijk zijn. Voor iedere vraagstuk/item in een toets moet nagedacht zijn over de volgende onderdelen:

- **Validiteit** | de toets meet wat vooraf de bedoeling was, waardoor uit de meting geldige conclusies kunnen worden getrokken. Dit valt op te splitsen in twee soorten:
  - *Inhoudsvaliditeit*: de toetsvragen zijn evenwichtig gespreid over de te bestuderen leerstof.
  - *Vormvaliditeit*: in de toets komen dezelfde beheersingsniveaus voor die in het onderwijs werden beoogd.
- **Betrouwbaarheid** | de nauwkeurigheid waarmee een toets de leerresultaten meet. De toets is dus onafhankelijk van de corrector en de omstandigheden.
- **Bruikbaarheid** | bestaat uit drie onderdelen:
  - De toets is *efficiënt*: de gedane investering en de opbrengst zijn in evenwicht.
  - De toets is *eerlijk* voor leerlingen; iedere leerling heeft dezelfde kans op een voldoende.
  - De toets is *aanvaardbaar*: geaccepteerd door leerlingen, leraren en ouders.

Taak voor de secties is om zo veel mogelijk samen te kijken naar toetsen op basis van de bovenstaande criteria. Een insteek vanuit RTTI kan hierbij ondersteunend zijn. Meerdere docenten per vakgebied zijn opgeleid tot toetsconstructeur. Per vakgebied wordt één collega uit dat vakgebied geschoold als toetsexpert. Deze collega's gaan daarna hun kennisdelen met de collega's uit hetzelfde vakgebied.

5. Rollen

5.1 De rol van de leerling

Van de leerling verwachten we:

- Tijdens de lessen (voorbereiding) spant de leerling zich in om de stof te begrijpen. Dat wat niet wordt begrepen, wordt door de leerling nagezocht. of nagevraagd. Ook vraagt hij actief om uitleg als hij er zelf niet uit kan komen.
- De leerling kan door deze houding ook vaststellen wanneer hij/zij klaar is voor de toets. Dit weet hij op grond van de inhoud van de lessen, maar ook door het formatief handelen van de leerkracht.
- De leerling bereidt de toets voor.

5.2 De rol van de docent

Van de leerkracht verwachten we:

- De docent maakt duidelijk aan welke doelen er wordt gewerkt.
- De docent stemt de toets af op de doelen waaraan is gewerkt.
- De docent controleert tijdens de lessen regelmatig of de stof is begrepen (formatief handelen).
- De docent helpt de leerling daar waar nodig.
- De docent helpt de leerling zichzelf te helpen.
- De docent zorgt dat de toets voldoet aan de criteria.

5.3 De rol van de sectie

Van de sectie verwachten we:

- De sectie is verantwoordelijk voor de inhoud en de kwaliteit van de toetsen.
- De sectie zorgt voor gelijkwaardige toetsing voor gelijke leerjaren.
- De sectie zorgt voor gelijke normering voor gelijke leerjaren.
- De sectie bewaakt het aantal toetsen.
- De sectie bespreekt de resultaten, zeker als er onderlinge verschillen in hetzelfde leerjaar zijn.
- De sectie zorgt ervoor en neemt zo nodig actie, dat de toetsen op tijd worden aangeleverd.
- De sectie evalueert de toetsen en past die indien nodig aan.

5.4 De rol van de leerlingcoördinator (bovenbouw)

Van de leerlingcoördinator (leco) verwachten we:

- De leco controleert of alle toetsen aanwezig zijn.
- De leco zorgt dat het toetsrooster op tijd bij docenten en leerlingen ligt.
- De leco zorgt dat de surveillanten geïnstrueerd zijn.
- De leco heeft de leiding over de toetsweek.

5.5 De rol van de mentor

Van de mentor verwachten we:

- De mentor neemt de diatoetsen af op basis van het rooster.
- De mentor bespreekt de resultaten van de diatoets met leerling en ouders.
- De mentor bespreekt de resultaten met de leerling.
- De mentor informeert de ouders als de resultaten tegenvallen.

6. Aantal toetsen

Hieronder zijn een aantal richtlijnen opgenomen voor het aantal toets momenten, zowel in de onderbouw als in de bovenbouw. Reden voor deze richtlijn is, dat uit vele bronnen blijkt dat we te veel toetsen en dat daardoor het toetsen leidend lijkt te zijn en niet het leerproces zelf. De leerling die van toets naar toets leert is een beeld waar we als school vanaf willen.

Voordat deze richtlijn gegeven worden een aantal opmerkingen ter overweging als de docent met de sectie het aantal toets momenten vaststelt:

De richtlijnen hieronder gelden alleen voor de SO's, proefwerken en toetsen waarvoor thuis een door de leerling ervaren leer-voorbereidingsdruk bestaat. Dit noemen we hier klassiek summatief toetsen. Het geldt nadrukkelijk niet voor andere manieren van beoordeling.

1. Is er noodzaak tot toetsing op een klassieke summatieve manier? Of kan het ook anders? Denk hierbij bijvoorbeeld aan formatief toetsen of summatief toetsen op een andere wijze zoals die in of na een les kunnen plaats vinden? Voorbeelden zijn tekening of werkstuk beoordelen, een practicum uitwerken, een leesdossier maken, een filmpje maken, een uitvoering beoordelen, een interview houden etc etc. Voorwaarde is dat het uit te voeren werk wel grotendeels binnen de lestijd plaats vindt omdat deze toetsing niet ten koste mag gaan van de tijd die leerlingen kunnen besteden aan het leerproces van andere vakken waar geen cijfer tegenover staat.
2. Het is niet toegestaan om opvol-cijfers bij te houden en die als één cijfer te administreren. Elke week een kleine overhoring geven en van al die cijfers één toets maken is niet in de geest van deze regeling
3. Eén uursvakken, creatieve en praktijkvakken worden met name van harte uitgedaagd om op andere manieren tot toetsing te komen en het aantal klassieke toetsen tot een noodzakelijk minimum te beperken.
4. Het aantal toets momenten moet uiteindelijk een representatief beeld geven van de prestaties van de leerling; daarbij moet ook voldoende ruimte zijn voor het ophalen van een slecht resultaat.

Met de opmerkingen hierboven in ogenschouw gelden de volgende richtlijnen:

1. Alle vakken geven een maximaal aantal klassiek summatieve toetsen per jaar. Er mogen nog wel andere cijfers (niet direct summatieve) gegeven worden:
  - a. Eén- en twee uurs vakken: maximaal 4 klassiek summatieve toetsen (maximaal 6 cijfers).
  - b. Drie uur: maximaal 5 klassiek summatieve toetsen (maximaal 7 cijfers).
  - c. Vier uur: maximaal 6 klassiek summatieve toetsen (maximaal 9 cijfers).
2. Het is aan de sectie of het wenselijk is een summatieve toets herkansbaar te maken om zo tot een representatief beeld te komen van de prestaties van een leerling. Hierover maakt de sectie aan het begin van elk schooljaar afspraken: welke toets is herkansbaar en wat zijn de voorwaarden voor herkansen.
3. Vakken mogen daarnaast eerdergenoemde alternatieve toetsing opnemen.
4. Als een sectie ziet aankomen dat de het maximaal aantal toetsen of cijfers wordt overschreden, dan neemt de sectie direct contact op met de directeur Onderwijs en Personeel.